Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 1424/2024
24.04.2025. године
Б е о г р а д

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд у већу састављеном од судија: Добриле Страјина, председника већа, Драгане Миросављевић и Надежде Видић, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији је пуномоћник Иван Бајазит, адвокат из ..., против тужене Основне школе „Херој Иван Мукер“ са седиштем у Смедеревској Паланци, коју заступа Општинско правобранилаштво Смедеревска Паланка, ради поништаја решења о отказу уговора о раду и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиље изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 3177/23 од 02.11.2023. године, у седници одржаној 24.04.2025. године, донео је

П Р Е С У Д У

ОДБИЈА СЕ ревизија тужиље изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 3177/23 од 02.11.2023. године, става првог изреке.

О б р а з л о ж е њ е

Делимичном пресудом Основног суда у Великој Плани, Судска јединица у Смедеревској Паланци П1 128/20 од 15.03.2023. године, ставом првим изреке, поништени су, као незаконити, решење о отказу уговора о раду на одређено време број ... директора тужене од 24.08.2020. године, којим је тужиљи престао радни однос на одређено време почев од 24.08.2020. године, и одлука број ... Школског тужене од 02.09.2020. године и обавезана тужена да тужиљу врати на рад у року од 8 дана од дана пријема пресуде. Ставом другим изреке, одбијен је, као неоснован, тужбени захтев тужиље да се утврди да је тужиља засновала радни однос на неодређено време код тужене почев од 01.09.2019. године. Ставом трећим изреке, одлучено је да ће о преосталом делу тужбеног захтева који се односи на обавезивање тужене на исплату накнаде штете тужиљи због неисплаћених зарада, накнада зарада и других примања из радног односа, на уплату доприноса за обавезно социјално осигурање, као и о одлучивању о трошковима спора бити одлучено коначном пресудом.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 3177/23 од 02.11.2023. године, одбијена је као неоснована жалба тужиље, потврђена првостепена пресуда у ставу другом изреке, а укинута у ставу првом изреке и предмет у том делу враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиља је благовремено изјавила ревизију из свих разлога предвиђених чланом 403. став 2. и чланом 407. став 3. и 4. ЗПП..

Врховни суд је испитао побијану одлуку, применом члана 408. Закона о парничном поступку- ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11 ... 10/23), па је нашао да ревизија није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ревизијом се не указује на друге повреде поступка због којих се она може изјавити, применом члана 407. став 1. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је била запослена код тужене на одређено време почев од 2013. године, на радном месту ..., на основу више сукцесивно закључених уговора о раду. Према последњем уговору о раду који је закључила са туженом број ... од 05.09.2018. године, тужиља је засновала радни однос ради обављања послова ... – ..., у матичној школи, почев од 01.09.2018. године, до преузимања запосленог, односно до коначности одлуке о избору кандидата по конкурсу за пријем у радни однос, а најкасније до 31.08.2019. године. Пре истека уговора о раду тужена је 22.08.2019. године одобрила тужиљи породиљско одсуство са почетком од 23.08.2019. године и одсуство ради неге детета са почетком од 24.10.2019. године, које се завршава истеком 365 дана од отпочињања породиљског одсуства, односно 23.08.2020. године, с тим да је тужиља дужна да се јави на рад 24.08.2020. године. Решењем о отказу уговора о раду број ... од 24.08.2020. године, тужиљи је престао радни однос на одређено време дана 23.08.2020. године, истеком рока на који је закључен. На наведено решење тужиља је изјавила приговор Школском одбору тужене, који је одлуком од 02.09.2020. године констатовао да није меродаван за одговор на приговор тужиље и да је неопходно консултовати правника – секретара, па како је исти на годишњем одмору, чека се њен повратак ради одговора на овај предмет.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је оценио да је оспорено решење директора тужене број ... од 24.08.2020. године незаконито, на основу члана 175. став 1. тачка 1. и 185. став 1. Закона о раду, као и да је незаконита одлука Школског одбора тужене број ... од 02.09.2020. године, у смислу члана 168. став 2. и 7. Закона о основама система образовања и васпитања, због чега је усвојио захтев тужиље у овом делу и поништио наведене акте тужене.

Другостепени суд је у наведеном делу укинуо првостепену и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење, налазећи да је иста у том делу захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374. став 1 тачка 12.

Када је реч о преосталом делу захтева тужиље, који се односи на утврђење да је тужиља засновала радни однос на неодређено време код туженог почев од 01.09.2019. године, нижестепени судови закључују да се не могу применити одредбе члана 37. став 1. Закона о раду који прописује могућност престанка радног односа на одређено време у радни однос на неодређено време под одређеним условима, с обзиром на то да се за радну средину код тужене, као lex specialis примењује Закон о основама система образовања и васпитања, који чланом 155. став 10. изричито прописује да радни однос заснован на одређено време не може да прерасте у радни однос на неодређено време.

По оцени Врховног суда, одлука другостепеног суда у побијаном делу заснована је на правилној примени материјалног права.

Одредбом члана 1. став 1. Закона о раду ("Сл. гласник РС", бр 24/05...) прописано је да се права, обавезе и одговорности из радног односа, односно по основу рада, уређују овим законом и посебним законом, у складу са ратификованим међународним конвенцијама.

Чланом 154. став 1. Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС, бр. 88/17 ... 10/19), важећег у односном периоду, прописано је да се пријем у радни однос на неодређено време врши на основу конкурса који расписује директор.

Чланом 155. став 10. истог закона прописано је да радни однос на одређено време не може да прерасте у радни однос на неодређено време.

Из наведених одредаба произлази да се одредбе Закона о раду примењују на запослене чији радни однос није регулисан посебним законом, односно у делу који није регулисан посебним законом. Како је за запослене у систему образовања донет посебан закон - Закон о основама система образовања и васпитања (ЗОСОВ), то се на заснивање, постојање и престанак радног односа у установама предшколског, основног и средњег образовања и васпитања, као *lex specialis*, примењују одредбе овог посебног закона, па самим тим и у овој правној ствари приликом одлучивања о основаности захтева тужиље у побијаном делу.

У конкретном случају, код утврђеног да је тужиља код тужене засновала радни однос на одређено време на основу уговора о раду за период од 01.09.2018. године до 31.08.2019. године, ради обављања послова ...-..., да је наведени уговор закључен на основу члана 155. став 2. тачка 3. ЗОСОВ– до преузимања запосленог са листе технолошких вишкова односно до коначности одлуке о избору кандидата по конкурсу, да је пре истека уговореног рока тужиља отпочела коришћење породиљског одсуства и одсуства са рада ради неге детета, те да се са одсуства вратила 24.08.2020. године, када јој је тужени уручио решење о престанку радног односа због истека рока на који је заснован, правилан је и према становишту овог суда закључак нижестепених судова да је тужбени захтев тужиље којим тражи утврђење да је засновала радни однос на неодређено време код тужене почев од 01.09.2019. године, неоснован. Ово зато што установе образовања, на основу императивне одредбе предвиђене чланом 154. став 1. ЗОСОВ, немају могућност да без јавног конкурса и законом предвиђене процедуре врше пријем лица у радни однос на неодређено време. Код изложеног, а насупрот наводима ревизије, без значаја за правилност побијане пресуде је околност како тужиља квалификује свој захтев – као захтев за преображај радног односа из радног односа на одређено време у радни однос на неодређено време или као захтев за утврђење да је радни однос на неодређено време заснован на основу члана 32. Закона о раду.

При том, овај суд указује да ни по члану 32. Закона о раду у конкретном случају не би били испуњени услови за утврђење да је дошло до заснивања радног односа на неодређено време.

Наиме, одредбом члана 187. став 1. и 2. Закона о раду прописана је посебна заштита од отказа уговора о раду за време трудноће, породиљског одсуства и одсуства са рада ради неге детета, тако што се запосленом на одређено времен рок на који је уговором засновао радни однос продужава до истека коришћења права на одсуство.

Ова правна норма је императивног карактера и делује по самом закону, што значи да се уговор о раду на одређено време по самом закону продужава све до момента док траје законски основ заштите материнства, па је без правног значаја околност што тужени послодавац није формално са тужиљом сачинио анекс уговора о раду за време њеног одсуства. Како је тужиља примила решење о престанку радног односа истог дана када се вратила са одсуства (24.08.2020. године), следи да иста није провела ниједан радни дан обављајући фактички послове наставника након истека законске заштите, па ни по члану 32 Закона о раду не би био испуњен услов за наступање правне фикције о заснивању радног односа на неодређено време.

На основу изнетог, применом члана 414. став 1. ЗПП, Врховни суд је одлучио као у изреци.

Председник већа – судија
Добрила Страјина, с.р.

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић